

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย รายวิชาภาษาไทย ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ สำหรับสถานศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบความคิดในการวิจัย ซึ่งจะนำเสนอผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

๑. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

๑.๑ ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

๑.๒ องค์ประกอบของหลักสูตร

๑.๓ ระดับของหลักสูตร

๑.๔ ประเภทของหลักสูตร

๑.๕ การพัฒนาหลักสูตร

๑.๖ การประเมินหลักสูตร

๑.๗ ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

๒. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

๒.๑ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

๒.๒ หลักสูตรสถานศึกษา

๒.๓ การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

๓. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๔. กรอบความคิดในการวิจัย

หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

๑. ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (๒๕๓๕ : ๑๐-๑๑) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรว่า การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม ความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ช่วยทำให้คนมีการพัฒนาชีวิตในทางที่ดีขึ้น และยังเป็นเครื่องมืออันสำคัญของรัฐในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพลเมือง ดังนั้น แนวทางในการจัดการศึกษาจึงต้องมีหลักสูตรเพื่อเป็นทิศทางและมาตรฐานทางการศึกษาสำหรับควบคุม หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา เป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ ถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสมและทันสมัยและมีประสิทธิภาพ คนในประเทศนั้นก็ย่อมมีความรู้ และศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่

คำว่า “หลักสูตร” มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายและแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นและประสบการณ์ที่แตกต่างกันของบุคคลนั้น ๆ ที่มีต่อหลักสูตร ตลอดจนโอกาสที่ใช้ว่าจะมองหลักสูตรในแง่ใด อาจมองในฐานะผู้สร้างหลักสูตร ผู้ใช้หลักสูตรหรือผู้เห็นคุณค่าความสำคัญของหลักสูตร อย่างไรก็ตามความหมายของหลักสูตรที่นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรได้ให้คำนิยามไว้ มีดังนี้

ธวัชชัย ชัยจิรฉายกุล (๒๕๒๕ : ๑๐) วิชัย วงษ์ใหญ่ (๒๕๓๕ : ๒) และสำลี รักสุทธี (๒๕๔๔ : ๑๐) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้สอดคล้องกันว่า หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดขึ้นให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ มีทักษะ เกิดการคิดและเจตคติ การปฏิบัติในทิศทางที่พึงประสงค์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

ธีรารัง บัวศรี (๒๕๓๑ : ๖) แรมสมร อยู่สถาพร (๒๕๓๓ : ๓) กาญจนา कुमारิกษ์ (๒๕๔๓ : ๓๘) ได้กล่าวถึง ความหมายของหลักสูตรไว้สอดคล้องกันว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการหรือแผนซึ่งได้ออกแบบการจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สังค อูทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๖) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารซึ่งเขียนขึ้นอย่างเป็นทางการซึ่งในเอกสารนั้นจะประกอบด้วย รายละเอียดของจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน รายละเอียดของเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน ข้อกำหนดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียน รวมทั้งกำหนดเวลาของการเรียนการสอน

สรุปว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่บรรจุแผนงานหรือโครงการและเนื้อหากิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะและพฤติกรรมต่าง ๆ อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยที่แผนงานหรือโครงการนั้น ๆ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สมบูรณ์ คือ มีจุดหมายที่ชัดเจน มีการกำหนดเนื้อหาสาระ ประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อผู้เรียน มีแนวทางการดำเนินงานที่เป็นระบบระเบียบ มีการนำแผนงานและโครงการนั้นไปปฏิบัติในสถานศึกษา จนทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จนสามารถวัดและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้

๒. องค์ประกอบของหลักสูตร

๒.๑ องค์ประกอบของหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้มองเห็นลักษณะโครงสร้าง รูปแบบของหลักสูตรว่าเป็นลักษณะใดซึ่งนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

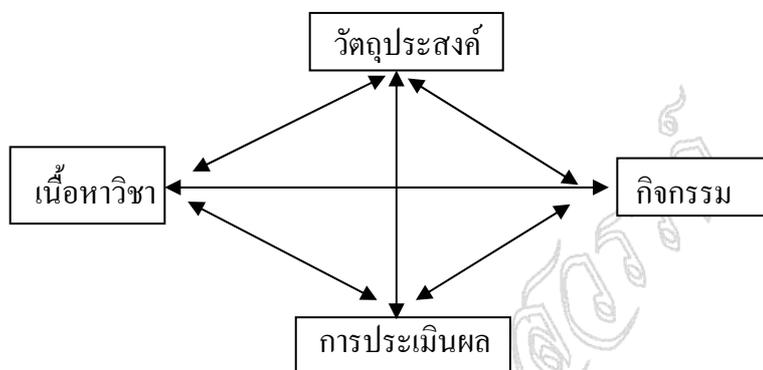
ไทเลอร์ (Tyler, 1949 : 1) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตร มีดังนี้

๑. จุดมุ่งหมาย (Educational Purpose) ที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนเกิดผล
๒. ประสบการณ์ (Educational Experience) ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้จุดมุ่งหมายบรรลุผล
๓. วิธีการจัดประสบการณ์ (Organizational of Educational Experience) เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
๔. วิธีการประเมิน (Determination of What to Evaluate) เพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ทาบ (Taba 1962 : 422-423) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตร มีดังนี้

๑. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ
๒. เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา
๓. วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
๔. วิธีการประเมินผล

องค์ประกอบดังกล่าวสามารถแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหลักสูตรได้ ดังนี้

สัจด์ อุทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๓๐) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร มีดังนี้

๑. เหตุผลความจำเป็นของหลักสูตร
๒. จุดหมายของหลักสูตร
๓. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
๔. การจัดการเรียนการสอน
๕. การใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิชาการในชุมชน
๖. การประเมินผล

ปราณี สังฆะตวรรรณ (๒๕๓๖ : ๕๖) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตร

มีดังนี้

๑. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
๒. การกำหนดโครงสร้างหรือเนื้อหาสาระ
๓. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
๔. การกำหนดวิธีการวัดผล

วิชัย วงษ์ใหญ่ (๒๕๓๗ : ๕) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร มีดังนี้

๑. วัตถุประสงค์
๒. สาระความรู้และประสบการณ์
๓. กิจกรรมการเรียนการสอน
๔. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ชมพันธุ์ กุญชร ณ อยุธยา (๒๕๔๐ : ๑๖) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร มีดังนี้

๑. จุดหมาย (Objectives)
๒. เนื้อหาวิชา (Content)
๓. ประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experiences)
๔. การประเมินผล (Evaluation)

ธีรารัง บัวศรี (๒๕๔๒ : ๗ – ๘) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร มีดังนี้

๑. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims)
๒. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน (Instructional Objectives)
๓. เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (Content Experiences)
๔. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies)
๕. วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน (Instruction Media and Materials)
๖. การประเมินผล (Evaluation)

นาคยา ปิณฑานนท์, มธุรส จงชัยกิจ และศิริรัตน์ นิละคุปต์ (๒๕๔๒ : ๓๘–๔๐)

ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา มีดังนี้

๑. เป้าหมาย มาตรฐานและการสำเร็จการศึกษาของกลุ่มสาระการเรียนรู้
๒. หลักการและเหตุผลของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และรายวิชาต่าง ๆ
๓. คำอธิบายสาระและคำอธิบายรายวิชา
๔. จุดประสงค์ของแต่ละวิชาแต่ละชั้นปี
๕. หน่วยการเรียนรู้
๖. สัปดาห์เวลา
๗. แผนการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

กรมวิชาการ (๒๕๔๕ จ : ๑๒) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษามีดังนี้

๑. วิสัยทัศน์ การกิจ เป้าหมาย
๒. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
๓. โครงสร้างหลักสูตร
๔. รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
๕. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
๖. การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
๗. การวัดและประเมินผล
๘. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

พัฒนาพร ระดับทศวรรษ (๒๕๔๕ : ๑๒) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา มีดังนี้

๑. วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
๒. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
๓. โครงสร้างหลักสูตร
๔. รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
๕. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
๖. การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
๗. การวัดและประเมินผล
๘. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
๙. อื่น ๆ (ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติม)

สรุปว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ จุดหมายของหลักสูตรหรือวิสัยทัศน์/เป้าหมาย จุดประสงค์การเรียนรู้การสอนหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แนวทางการจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้ แนวทางการวัดและประเมินผล และการบริหารจัดการหลักสูตรหรือแผนการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

๒.๒ การคัดเลือกหรือการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร

นัการศึกษาได้กล่าวถึงหลักการคัดเลือกหรือการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรแต่ละองค์ประกอบไว้ดังนี้

๒.๒.๑ จุดหมาย

สังัด อุทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๒๐๓-๒๐๔) กล่าวว่า การกำหนดจุดหมายของหลักสูตรแต่ละระดับจะแตกต่างกันตามลักษณะของผู้เรียน ด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาโดยครอบคลุมลักษณะพฤติกรรม ๓ ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ

ปราณี สังฆะตะววรรณ (๒๕๓๖ : ๕๖) กล่าวว่า การกำหนดจุดหมายจะเป็นตัวกำหนดงานหรือสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนและใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดเนื้อหาสาระ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (๒๕๓๗ : ๘๔) กล่าวว่า จุดหมาย คือ ความมุ่งหวังที่จะให้เกิดกับผู้เรียนหลังการใช้หลักสูตร หรือเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ต้องการ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงศ์ (๒๕๓๘ : ๖๘-๖๙) กล่าวว่า การกำหนดจุดหมายต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

๑. ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป
๒. ต้องมีความสำคัญหรือมีคุณค่าต่อผู้เรียน

๓. ต้องใช้ภาษาที่ชัดเจน กระชับรัดกุม ไม่คลุมเครือและง่ายต่อการเข้าใจ รวมทั้งมีความต่อเนื่องกันทุกข้อ

๔. ต้องมีการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านสติปัญญา ทักษะ และเจตคติ

๕. ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง สามารถนำไปปฏิบัติได้

๖. ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของสังคมและผู้เรียน

สรุปว่า การกำหนดจุดหมายเป็นการกำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ซึ่งต้องครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ ๓ ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย

๒.๒.๒ เนื้อหาวิชา

สังค อุทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๑๓๐-๑๓๑) กล่าวถึง หลักการคัดเลือกเนื้อหา

๑. เกณฑ์ความถูกต้อง

๒. เกณฑ์แห่งความสามารถที่จะเรียนรู้ได้

๓. เกณฑ์แห่งความสำคัญ

๔. เกณฑ์แห่งความสนใจ

ปราณี สังขะตะวรรณ (๒๕๓๖ : ๕๖) กล่าวถึง การออกแบบการจัดเนื้อหาสาระทำได้ในลักษณะการรวบรวมเนื้อหาเป็นรายวิชา จัดเป็นกลุ่มหรือบูรณาการเนื้อหาวิชา

วิชย วงษ์ใหญ่ (๒๕๓๗ : ๕๓) กล่าวถึงเกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพของ เนื้อหาดังนี้

๑. มีเนื้อหาเฉพาะอะไรบางอย่างที่บ่งชี้ให้ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งนั้น

๒. มีข้อเท็จจริง แนวคิด หลักการอะไรบางอย่างที่สัมพันธ์กับหัวข้อเนื้อหาวิชา

๓. เนื้อหาได้ชี้แนวทางเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน เป็นขั้นตอนและ

ต่อเนื่องอย่างสัมพันธ์กับหัวข้ออย่างไร

๔. เนื้อหาบ่งบอกถึงความคิด ทักษะ และค่านิยมรูปแบบใด

จิตทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (๒๕๓๕ : ๘๔-๘๖) กล่าวถึง การจัดเนื้อหาต้องมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

๑. จัดเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยาก

๒. จัดตามความเป็นจริงที่ต้องเรียนก่อนหลัง

๓. จัดตามลำดับของกาลเวลา

๔. จัดตามหัวข้อหรือเรื่อง

๕. จัดตามลำดับส่วนย่อยไปสู่ส่วนรวม

๖. จัดตามส่วนรวมไปสู่ส่วนย่อย

ธีรารัง บัวศรี (๒๕๔๒ : ๑๕๔) กล่าวถึง เนื้อหาวิชาว่า หมายถึง สาระของความรู้ ที่นำมาเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ ความสามารถและเกิดคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในจุดหมาย เนื้อหาเป็นสิ่งที่กำหนดประสบการณ์การเรียนรู้และเชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดหมาย

ไทเลอร์ (Tyler 1949 : 70-71) กล่าวถึง การคัดเลือกเนื้อหาหลักเกณฑ์ ดังนี้

๑. ข้อมูลด้านปรัชญาการศึกษา ได้แก่ เป้าหมายการศึกษา องค์กรความรู้และธรรมชาติของความรู้

๒. ข้อมูลด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ได้แก่ พัฒนาการ และวุฒิภาวะของผู้เรียน

๓. ข้อมูลด้านสังคม ได้แก่ ความต้องการ ความคาดหวัง

สรุปว่า เนื้อหาวิชาเป็นส่วนประกอบสำคัญของหลักสูตร ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ หลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เลือกรื้อเนื้อหาโดยยึดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เป็นหลักแล้วนำมากำหนดให้สอดคล้องกับข้อมูลท้องถิ่นและสถานศึกษา

๒.๒.๓ กิจกรรม ประสบการณ์การเรียนรู้การสอน

ชมพัตน์ ฤกษ์ ฌ อยุธา (๒๕๔๐ : ๖๑) ได้กล่าวถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ภายนอก สิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนมีปฏิริยาต่อการเรียนรู้ เกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียน

ไทเลอร์ (Tyler 1949 : 74) ได้กล่าวถึง หลักในการเลือกประสบการณ์ ดังนี้

๑. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตามจุดหมาย

๒. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นความพึงพอใจของผู้เรียน

๓. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่อยู่ในขอบข่ายความสามารถของผู้เรียน

๔. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่สามารถนำไปสู่จุดหมายหลาย ๆ อย่าง

สรุปว่า ประสบการณ์การเรียนรู้เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ ภายนอกที่มีผลต่อการเรียนรู้ ซึ่งในการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้ เลือกจัดให้อยู่ภายในกรอบความสามารถของผู้เรียน และสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสามารถนำไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

๒.๒.๔ การประเมินผล

ตำริ่ง บุญเรืองรัตน์ (๒๕๓๗ : ๒) ได้กล่าวถึง การประเมินผลว่า เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบว่าประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นได้ผลเป็นที่พึงปรารถนาจริงหรือไม่ และได้บรรลุจุดหมายที่ได้กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด เพื่อตัดสินใจเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

๓. ระดับของหลักสูตร

นักการศึกษาได้กล่าวถึงระดับของหลักสูตรไว้ดังนี้

รวีวรรณ ศรีครามครัน (๒๕๓๓ : ๒๐) ได้กล่าวถึง ระดับของหลักสูตรว่าหลักสูตรทั่วไป มี ๓ ระดับ ได้แก่

๑. หลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรระดับชาติ
๒. หลักสูตรระดับท้องถิ่น
๓. หลักสูตรระดับ โรงเรียน เป็นการนำหลักสูตรระดับท้องถิ่นมาพิจารณาเลือกและ

ปรับให้สอดคล้องกับสภาพโรงเรียน

สุมิตร คุณากร (๒๕๓๓ : ๓๐) ได้กล่าวถึงระดับของหลักสูตรว่ามี ๔ ระดับ ได้แก่

๑. หลักสูตรระดับชาติ จัดทำอย่างกว้าง ๆ ครอบคลุมทั้งประเทศ
๒. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการนำหลักสูตรระดับชาติมาปรับ ขยายให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

๓. หลักสูตรระดับ โรงเรียน เป็นการนำหลักสูตรระดับท้องถิ่นมาปรับ ขยายให้เหมาะสมกับโรงเรียน

๔. หลักสูตรระดับห้องเรียน เป็นการนำหลักสูตรระดับโรงเรียนมาปรับ ขยายให้เหมาะสมกับห้องเรียน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (๒๕๓๓ : ๓) ได้กล่าวถึง ระดับของหลักสูตรว่ามี ๓ ระดับ ดังนี้

๑. หลักสูตรระดับชาติหรือระดับแม่บท เป็นหลักสูตรแกนที่เขียนไว้กว้าง ๆ และบรรจุสาระที่จำเป็นที่ทุกคนในประเทศต้องเรียนรู้เหมือนกัน

๒. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน และเป็นการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้ได้จริงในชีวิต

๓. หลักสูตรระดับห้องเรียน เป็นการนำหลักสูตรระดับชาติและระดับท้องถิ่นไปปรับใช้ให้เหมาะสม เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร

สรุปว่า การจัดระดับของหลักสูตรนั้นจะมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่โดยสรุปแล้วสามารถจัดหลักสูตรได้เป็น ๔ ระดับ ดังนี้

๑. หลักสูตรระดับชาติ
๒. หลักสูตรระดับท้องถิ่น
๓. หลักสูตรระดับ โรงเรียน
๔. หลักสูตรระดับห้องเรียน

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสร้างหลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นการนำหลักสูตรระดับชาติ มาสร้าง ปรับ เพิ่มให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่

๔. ประเภทของหลักสูตร

การกำหนดประเภทของหลักสูตรนั้น มีการแบ่งตามแนวคิดของนักวิชาการด้านหลักสูตร ซึ่งมีความคิดเห็นที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ดังนั้นจึงอาจจำแนกประเภทของหลักสูตรแต่ละแนวความคิด ได้ดังนี้

ทาบ (Taba 1962 : 382-412) ได้กล่าวถึง หลักสูตรมี ๕ ประเภท ดังนี้

๑. หลักสูตรรายวิชา (The Subject Curriculum)
๒. หลักสูตรหมวดวิชา (The Broad-Field Curriculum)
๓. หลักสูตรเน้นกระบวนการทางชีวิตและสังคม (The Curriculum Based on Social Processes and Life Function)
๔. หลักสูตรกิจกรรมหรือประสบการณ์ (The Activity or Experience Curriculum)
๕. หลักสูตรแกนวิชา (The Core Curriculum)

นีเกย์ และ อีแวนส์ (Neagley and Evans 1967 : 3-4) ได้กล่าวถึง หลักสูตรมี ๓ ประเภทใหญ่ๆ และมีส่วนย่อยลงไปดังนี้

๑. หลักสูตรเน้นเนื้อหาวิชา (The Curriculum Designs Emphasizing Subject) แบ่งออกได้ดังนี้

- ๑.๑ หลักสูตรรายวิชา (The Subject-Centered Curriculum)
- ๑.๒ หลักสูตรสหสัมพันธ์ (The Correlated Curriculum)
- ๑.๓ หลักสูตรหมวดวิชา (The Broad Field or Fused Curriculum)
- ๑.๔.หลักสูตรแกนวิชา (The Core Curriculum)
- ๑.๕ หลักสูตรเน้นวัฒนธรรม (The Culture-Epoch Curriculum)
- ๑.๖ หลักสูตรบูรณาการ (The Integrated Curriculum)

๒. หลักสูตรเน้นตัวผู้เรียน (The Curriculum Designs Emphasizing Child) แบ่งออกได้ดังนี้

- ๒.๑ หลักสูตรกิจกรรม (The Activity Curriculum)
- ๒.๒ หลักสูตรยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง (The Child-Centered Curriculum)

๓. หลักสูตรประสบการณ์ (The Experience Curriculum) ได้แก่ หลักสูตรเน้นสังคม (The Curriculum Designs Emphasizing Society) หลักสูตรยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง

สังกัด อุทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๒๒๗ – ๒๔๐) ได้กล่าวว่า หลักสูตรมี ๕ ประเภท คือ

๑. หลักสูตรที่ยึดเอาสาขาวิชาหรือเนื้อหาวิชาเป็นหลัก มีดังนี้

๑.๑ หลักสูตรแยกวิชา

๑.๒ หลักสูตรสหสัมพันธ์หรือหลักสูตรสัมพันธ์วิชา

๑.๓ หลักสูตรรวมวิชาและหลักสูตรหมวดวิชา

๑.๔ หลักสูตรแกนวิชา

๑.๕ หลักสูตรบูรณาการ

๒. หลักสูตรที่ยึดเอาความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก มีดังนี้

๒.๑ หลักสูตรที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง

๒.๒ หลักสูตรประสบการณ์

๒.๓ การศึกษาแบบพัฒนาการ

๒.๔ การศึกษาในระบบเปิด

๒.๕ การศึกษาที่เน้นมนุษยนิยม

๓. หลักสูตรที่ยึดกิจกรรมและปัญหาของสังคมเป็นหลัก

๔. หลักสูตรที่ยึดทักษะทางกระบวนการเป็นหลัก

๕. หลักสูตรที่ยึดสมรรถภาพเป็นหลัก

ธีรารัง บัวศรี (๒๕๓๑ : ๑๔๘-๑๕๐) วิจัย วงษ์ใหญ่ (๒๕๓๕ : ๕-๗) กาญจนา คุณารักษ์ (๒๕๔๓ : ๒๗๕-๒๗๖) ได้กล่าวถึง หลักสูตร วัสดุคดคล้องกันสรุปว่ามี ๑๑ ประเภท ดังนี้

๑. หลักสูตรรายวิชา (The Subject Curriculum) ได้แก่ การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรแยกออกเป็นรายวิชาต่าง ๆ และดำเนินการสอนแยกแตกต่างจากกันเป็นรายวิชา

๒. หลักสูตรแบบหมวดวิชา(The Broad Field Curriculum) ได้แก่ การจัดหลักสูตรให้มีความสัมพันธ์ในขอบข่ายของความรู้ต่าง ๆ เป็นการจัดนำเอาความรู้ในเครือเดียวกันมาผสมผสานกันไว้

๓. หลักสูตรเน้นกระบวนการทางสังคมและชีวิต(The Curriculum Based on Social Process and Life Function)

๔. หลักสูตรแบบกิจกรรมและประสบการณ์(The Activity And Experience Curriculum) ได้แก่ การจัดเนื้อหาสาระหลักสูตรโดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมและประสบการณ์เป็นหลัก โดยจัดสาระของการเรียนออกเป็นหน่วย ๆ หรือกิจกรรม

๕. หลักสูตรแบบวิชาแกน(The Core Curriculum) ได้แก่ การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้มีความสัมพันธ์กันมากขึ้นกว่าหมวดวิชาหรืออาจจะยึดบางรายวิชาแกนกลางและจัดการสอนให้มีการผสมผสานความรู้หลาย ๆ วิชาเข้าด้วยกัน

๖. หลักสูตรส่วนบุคคล(The Personalize Curriculum) ได้แก่ ครู นักเรียนวางแผนร่วมกันตามความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยเรียกว่า สัญญาการเรียน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาดึงเอาศักยภาพของผู้เรียนออกมาใช้ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

๗. หลักสูตรแบบเอกัตถภาพ(The Individual Curriculum) ได้แก่ การจัดเนื้อหาของหลักสูตรให้เป็นไปตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล

๘. หลักสูตรสัมพันธ์วิชา(The Correlated Curriculum) ได้แก่ วิชาที่ได้รับการปรับปรุงเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ โดยการนำเอาเทคนิคการสอนใหม่ ๆ มาใช้

๙. หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถ(The Competency-Based Curriculum) ได้แก่ หลักสูตรที่จัดทำขึ้นเพื่อความแน่ใจว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับหนึ่ง ๆ นั้นจะมีทักษะและความสามารถต่าง ๆ ตามที่ต้องการ เป็นหลักสูตรที่ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องความรู้และเนื้อหาวิชา ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา แต่จะมุ่งเน้นในด้านทักษะ ความสามารถ เจตคติและค่านิยมอันจะมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

๑๐. หลักสูตรกระบวนการ(The Process Approach Curriculum) ได้แก่ หลักสูตรที่เน้นกระบวนการเป็นรายวิชาหรือแบบที่ยึดปัญหาสังคมก็ได้ แต่วิธีการที่ให้ได้นี้เนื้อหาหรือวิธีการเรียนการสอนจะเน้นกระบวนการ

๑๑. หลักสูตรบูรณาการ(The Integrated Curriculum) เป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากหลักสูตรกว้าง ๆ โดยนำเนื้อหาวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมกัน

สรุปว่า หลักสูตรแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๓ ประเภท คือ หลักสูตรที่ยึดเนื้อหาวิชาเป็นหลัก หลักสูตรที่ยึดความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก และหลักสูตรที่เน้นกระบวนการทางสังคมและชีวิต

๕. การพัฒนาหลักสูตร

๕.๑ ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้

สันต์ ธรรมบำรุง (๒๕๒๗ : ๕๒-๕๓) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตร การวางแผนหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร เป็นการปรับปรุงคุณภาพหลักสูตรให้ดีขึ้นทั้งระบบ

สังกัด อุทรานันท์(๒๕๓๒ : ๓๐) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความหมาย ๒ ลักษณะ คือ ลักษณะแรก หมายถึง การทำให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้น และอีกลักษณะหนึ่ง หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นฐานอยู่เลย

เป็รื่อง กิจรัตน์(๒๕๓๒ : ๑๕) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของสังคม

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์(Saylor and Alexander 1974 : 7) และบรรพต สุวรรณประเสริฐ(๒๕๔๔ : ๑๕) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรไว้คล้ายคลึงกันว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือการจัดการทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นฐานอยู่เลย และรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย

สรุปว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรือการจัดการทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาหลักสูตรในความหมายของการสร้างหลักสูตรระดับสถานศึกษา เป็นหลักสูตรรายวิชา ที่สนองจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ และสภาพความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน ตลอดจนสนองความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

๕.๒ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหรือสร้างหลักสูตร มีแนวคิดของนักวิชาการอยู่หลายท่านได้นำเสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้หลายลักษณะ ที่สำคัญและได้รับความนิยมมีดังนี้

ทาบ (Taba 1962 : 12) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ๗ ขั้นตอน ดังนี้

๑. สำรวจให้ทราบความต้องการ ความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
๒. ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาตามที่สังคมต้องการ
๓. คัดเลือกเนื้อหาวิชา ความรู้ที่ต้องการนำมาสอน
๔. จัดระเบียบ จัดลำดับ แก้ไขเนื้อหาวิชาความรู้ที่คัดเลือกจากขั้นตอนที่ ๓
๕. คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ
๖. จัดระเบียบ จัดลำดับ แก้ไขปรับปรุงประสบการณ์ต่าง ๆ
๗. กำหนดการวัดผลประเมินผล

สังกัด อุทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๓๑๔) ได้จัดลำดับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ ๗ ขั้นตอน ดังนี้

๑. จัดตั้งคณะทำงาน
๒. ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน

๓. การกำหนดจุดหมาย
๔. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาประสบการณ์การเรียนรู้
๕. กำหนดมาตรการวัดและประเมินผล
๖. การประเมินผลการใช้หลักสูตร
๗. การปรับปรุงการใช้หลักสูตร

ศุมิตร คุณากร (๒๕๓๓ : ๕) และ ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (๒๕๒๕ : ๑๔๐) ได้สรุปกระบวนการการพัฒนาหลักสูตรไว้สอดคล้องกัน ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การกำหนดจุดหมายของหลักสูตร
๒. การกำหนดเนื้อหาของหลักสูตร
๓. การนำหลักสูตรไปใช้
๔. การประเมินหลักสูตร
๕. การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (๒๕๓๕ : ๑๖-๑๗) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรที่สัมพันธ์กันทั้ง ๓ ระบบ คือ

๑. ระบบร่างหลักสูตร มี ๔ ขั้นตอน คือ
  - ๑.๑ สิ่งที่กำหนดหลักสูตร ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ได้แก่ สภาพปัญหาความต้องการ การศึกษาในปัจจุบัน แนวโน้มและความต้องการในอนาคต
  - ๑.๒ รูปแบบหลักสูตร เช่น หลักสูตรรายวิชา หลักสูตรบูรณาการ
  - ๑.๓ การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร โดยใช้วิธีประชุมสัมมนา หรือให้ผู้มีประสบการณ์พัฒนา
  - ๑.๔ การปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้
๒. ระบบการใช้หลักสูตร มี ๓ ขั้นตอน คือ
  - ๒.๑ การขออนุมัติหลักสูตร
  - ๒.๒ การวางแผนการใช้หลักสูตร
  - ๒.๓ การดำเนินการใช้หลักสูตรหรือการบริหารหลักสูตร
๓. ระบบการประเมินหลักสูตร มี ๔ ขั้นตอน คือ
  - ๓.๑ วางแผนประเมินหลักสูตร
  - ๓.๒ การเก็บข้อมูล
  - ๓.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล
  - ๓.๔ การรายงานข้อมูล

รัตน์ บัณฑิต (๒๕๓๕ : ๓๑) กอบกิจ ตันท์เจริญรัตน์ (๒๕๓๖ : ๖๗) ณรงค์
 ฉายานนท์ (๒๕๓๖ : ๖๑-๖๒) และสุริยา เหมตะศิลป์ (๒๕๓๗ : ๕๖-๕๘) ได้กล่าวถึง ขั้นตอน
 การพัฒนาหลักสูตรที่คล้ายคลึงกัน สรุปได้เป็น ๔ ขั้นตอน คือ

๑. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างหลักสูตรเป็นการสำรวจเพื่อหาข้อมูลที่
 สอดคล้องกับปัญหาความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน รวมถึงการศึกษาสภาพทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับ
 การพัฒนาหลักสูตร

๒. การพัฒนาหลักสูตรจำลอง เป็นการสร้างหลักสูตรจำลองให้สอดคล้องกับ
 ข้อมูลพื้นฐาน แบ่งการดำเนินงานออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ การสร้างโครงร่างหลักสูตร การประเมิน
 โครงร่าง และการพัฒนาโครงร่างหลักสูตร

๓. การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการหาประสิทธิภาพของหลักสูตรกับนักเรียน
 กลุ่มเป้าหมายเพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดหมาย
 หรือไม่

๔. การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการทดลอง
 มาปรับปรุง แก้ไข เพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สรุปว่า การพัฒนาหลักสูตรมี ๔ ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้าง
 หลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร การประเมินและการปรับปรุงหลักสูตร สำหรับการวิจัยครั้งนี้
 ผู้วิจัยพัฒนาหลักสูตร ๔ ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การประเมิน
 คุณภาพโครงร่างหลักสูตร และการเสนอหลักสูตร

๕.๓ ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

๕.๓.๑ ประเภทของข้อมูล

สังค อูทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๑๕๑-๑๕๕) ได้กล่าวว่าข้อมูลพื้นฐานสำหรับการ
 พัฒนาหลักสูตร แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของชุมชน และข้อมูล
 เกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน

กรมสามัญศึกษา (ม.ป.ป. : ๓๖-๓๗) ได้กล่าวว่าข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา
 หลักสูตร มีดังนี้

๑. ข้อมูลทั่วไป เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญ
 สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา สภาพทางเศรษฐกิจ และการทำมาหากิน เป็นต้น

๒. ข้อมูลทางการศึกษา เช่น จำนวนนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การตกซ้ำชั้น การออกกลางคัน แหล่งการเรียนรู้ สถานประกอบการ วิทยากร ภูมิปัญญาในชุมชน เป็นต้น

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (๒๕๓๕ : ๔๐-๔๔) ได้กล่าวว่า ประเภทและแหล่งข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร มีดังนี้

๑. ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนหรือสังคมที่โรงเรียนตั้งอยู่ ได้แก่ ข้อมูลสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน เช่น ด้านการศึกษา ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรสุขภาพอนามัย การประกอบอาชีพ เป็นต้น

๒. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ได้แก่ ข้อมูลจำนวนผู้เรียนที่จำแนกตามอายุ เพศ อัตราการเรียนต่อ อัตราการลาออกกลางคัน อัตราของผู้สำเร็จการศึกษา ข้อมูลด้านการเจริญเติบโต และพัฒนาการด้านสติปัญญาและจิตใจของผู้เรียน ข้อมูลด้านลักษณะกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ธรรมชาติของการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ และข้อมูลด้านครอบครัว เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ปัญหาทางครอบครัว เป็นต้น

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ จำนวนครูในโรงเรียน งบประมาณ จำนวนสื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ จำนวนอาคารสถานที่และห้องเรียน ความต้องการ ปัญหาการเรียนการสอนของครู ความร่วมมือหรือการสนับสนุนของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (๒๕๔๕ : ๓๒ -๓๓) ได้กล่าวว่า ประเภทข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีดังนี้

๑. สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ สิ่งแวดล้อมภายนอกทั่วไปที่มีผลกระทบต่อ โรงเรียน คือ ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและกฎหมาย

๒. สภาพแวดล้อมภายใน ได้แก่ ปัจจัยต่าง ๆ ภายในระบบโรงเรียนที่เป็นจุดอ่อนและจุดแข็ง จำแนกเป็น ๖ ด้าน คือ โครงสร้างและนโยบายขององค์กร การบริการและคุณลักษณะของผู้เรียน บุคลากร การเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ

๕.๓.๒ วิธีการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน

สังัด อุทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๑๕๑-๑๕๕) ได้กล่าวถึงวิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ คือ

๑. การศึกษาโดยตรง ทำได้โดยวิธีการสอบถามโดยใช้แบบสอบถามในลักษณะการวิจัยสำรวจ(Survey Research) การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง(Interview) การสังเกตกิจกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในลักษณะการวิจัยเชิงมานุษยวิทยา(Anthropological Approach) การระดมความคิดจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

๒. การศึกษาโดยทางอ้อม ทำได้โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร การรับฟังความคิดเห็นจากแหล่งต่าง ๆ การวิเคราะห์ตัวชี้นำ(Indicators) ที่สำคัญ

กรมสามัญศึกษา (ม.ป.ป. : ๓๖-๓๗) กล่าวถึงการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ดังนี้

๑. ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ โรงเรียนและท้องถิ่น ธรรมเนียมโรงเรียน แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของโรงเรียน หลักสูตรระดับชาติ มาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้

๒. การประชุมสัมมนาผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน วิทยากรท้องถิ่น ครู นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษา

๓. สัมภาษณ์ สอบถาม และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

จิตทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (๒๕๓๕ : ๔๔-๔๕) ได้กล่าวถึง วิธีการศึกษาและหาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

๑. วิธีการประชุมระดมความคิดเห็นหรือระดมสมอง เป็นการประชุมระดมความคิดเห็นหรือระดมสมองในเรื่องสภาพ ปัญหา ความต้องการต่าง ๆ ของผู้เรียนและชุมชน

๒. วิธีการสำรวจ การสำรวจอาจเลือกวิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลาย ๆ วิธี ประกอบกันก็ได้ เช่น ใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต การศึกษาจากรายงานการวิจัยหรือเอกสารต่าง ๆ การใช้แบบสำรวจ การรับฟังความคิดเห็นจากสื่อมวลชนและสาธารณชน

๕.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

การพัฒนาหลักสูตร ข้อมูลพื้นฐานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะสภาพปัญหาและความต้องการที่ได้จากศึกษาและการวิเคราะห์ จะเป็นข้อมูลที่สำคัญที่หลักสูตรจะต้องนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของท้องถิ่นนั้น

สังัด อุทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๑๕๑-๑๕๕) ได้กล่าวถึง การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทำได้ ๒ ลักษณะ คือ การศึกษาวิเคราะห์ความจำเป็น (Need Assessment) และการศึกษาปัญหาเฉพาะ(Study of Specific Problem)

สรุปว่า ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญ คือ ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก และด้านสภาพแวดล้อมภายใน วิธีการศึกษาและหาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร อาจเลือกวิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลาย ๆ วิธี ประกอบกันก็ได้ เช่น ใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต การศึกษาจากรายงานการวิจัยหรือเอกสารต่าง ๆ การใช้แบบสำรวจ การรับฟังความคิดเห็นจากสื่อมวลชนและสาธารณชน

๖. การประเมินหลักสูตร

๖.๑ ความหมายของการประเมินหลักสูตร

วิชัช วงษ์ใหญ่ (๒๕๓๕ : ๑๕๒) ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร คือ การพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมมองต่างๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณา ร่วมกัน และสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเป็นอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่เพียงใด หรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

สุมิตร คุณากร (๒๕๓๑ : ๑๕๓) ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร คือ การหาคำตอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด และอะไรเป็นสาเหตุ การประเมินเพื่อการตัดสินใจ สัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรนั้นมีขอบเขตรวมถึง การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร การวิเคราะห์กระบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้ การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลในการเรียน ของนักเรียนและวิเคราะห์โครงการประเมินของหลักสูตร

วิชัช ศิสสระ (๒๕๓๕ : ๑๑๔) ได้กล่าวถึง การประเมินหลักสูตร คือ การพิจารณาคุณค่าหรือค่านิยม (Worth or Value) ของหลักสูตรว่าการประเมินหลักสูตร คือ การพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

๑. ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร เมื่อวัดค่าว่าผลผลิตของผู้เรียนเป็นอย่างไร
๒. ประสิทธิภาพของหลักสูตร เป็นการประเมินคุณค่าหลักสูตรโดยตรงว่า จุดหมายของหลักสูตรที่กำหนด เมื่อนำหลักสูตรไปใช้บรรลุตามจุดหมายหรือไม่ เทียบตรง เหมาะสมกับระดับกลุ่มและนักเรียนหรือไม่ กระบวนการเรียนการสอน เนื้อหาวิชา ตลอดจนวัสดุ อุปกรณ์ประกอบการเรียนที่เลือกสรรมานั้นมีประสิทธิภาพหรือไม่
๓. การตัดสินใจทางเลือกที่ดีที่สุด เพื่อตัดสินใจว่าวงค่าโครงสร้างและรูปแบบหลักสูตร ตลอดจนการบริหารและการสอนตามหลักสูตรเป็นไปในทางถูกต้องแล้วหรือไม่

๖.๒ จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (๒๕๓๕ : ๑๕๒) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรมีดังนี้

๑. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร การประเมินผลในลักษณะนี้มีจะดำเนินในช่วงการพัฒนาหลักสูตรยังดำเนินการอยู่ เพื่อที่จะพิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหา การวัดผล ประเมินผลมีความสอดคล้องและเหมาะสมหรือไม่

๒. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร การนิเทศ การกำกับดูแล และการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินลักษณะนี้จะดำเนินการ ในขณะที่นำหลักสูตรไปใช้

๓. เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปอีกหรือยกเลิก การใช้หลักสูตรเพียงบางส่วนหรือยกเลิกทั้งหมด

๔. เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตรหลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษาแล้วหรือไม่ อย่างไร

๖.๓ รูปแบบการประเมินหลักสูตร

สัจด์ อุทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๑๔๖) ได้จำแนกรูปแบบการประเมินหลักสูตรออกเป็น ๔ ลักษณะ ดังนี้

๑. รูปแบบการประเมินโดยยึดจุดหมาย
๒. รูปแบบการประเมินโดยไม่ยึดเป้าหมาย
๓. รูปแบบการประเมินการตอบสนอง
๔. รูปแบบการประเมินในลักษณะของการตัดสินใจ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (๒๕๓๕ : ๒๐๗) - ๒๔๒) กล่าวว่า ในปัจจุบันการประเมินหลักสูตร สามารถแบ่งได้เป็น ๒ รูปแบบ คือ

๑. รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่สร้างเสร็จใหม่ ๆ เป็นการประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เป็นวิธีการประเมินเอกสารหลักสูตรที่วิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร ศูนย์ เหมาะประสิทธิ์ (๒๕๓๗ : ๒๔) ได้เสนอแนวทางการประเมินเอกสารหลักสูตรหรือการตรวจสอบเอกสารหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

๑.๑ โดยคณะกรรมการหรือคณะกรรมการร่างหลักสูตร ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้จัดทำหรือสร้างหลักสูตรเป็นผู้ตรวจสอบทบทวน หรือประเมินผลงานของตนเอง หากคณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยคณะอนุกรรมการหรือกลุ่มทำงานหลายๆ ชุด อาจให้แต่ละชุดตรวจสอบและประเมินผลงานของตนในแง่หลักทฤษฎีและความเป็นไปได้ของการปฏิบัติภายใต้บริบทของสังคมนั้น ๆ

๑.๒ โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ เมื่อคณะกรรมการร่างหลักสูตรได้ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงเอกสารหลักสูตรแล้ว ขึ้นต่อไปให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ ในการจัดการศึกษา ทั้งในระดับกว้างและระดับเฉพาะทางตรวจสอบเอกสารหลักสูตรอีกครั้ง

๑.๓ การจัดสัมมนาเพื่อฟังเสียงมหาชน ผู้ร่วมสัมมนาประกอบด้วย บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยเฉพาะผู้ปฏิบัติ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานิเทศก์ ผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในแขนงวิชาการด้านอื่นที่ไม่ใช่การศึกษาแต่เป็นผู้สนใจ นอกจากนี้ยังรวมถึงกลุ่มอาชีพต่างๆ และผู้ปกครอง เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอันจะนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรให้สมบูรณ์

๒. รูปแบบการประเมินในระหว่างหรือหลังการใช้หลักสูตร ซึ่งการประเมินในลักษณะนี้แบ่งเป็น ๔ กลุ่มย่อยดังนี้

๒.๑ รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดจุดหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ต้องการประเมินคุณค่า ของหลักสูตรว่ามีคุณค่ามากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากจุดหมายเป็นหลักว่าผลที่ได้รับเป็นไปตามจุดหมายหรือไม่ ได้แก่ รูปแบบของ ไทเลอร์, ทาบา, แฮมมอนด์ (Hammond) และครอนบาร์ค (Cronbach)

๒.๒ รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ไม่ยึดเป้าหมาย (Goal Free Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ไม่นำความคิดของผู้ประเมินเป็นตัวกำหนดความคิดในโครงการประเมิน ผู้ประเมินจะประเมินเหตุการณ์ที่เกิดตามความเป็นจริง มีความเป็นอิสระในการประเมิน และต้องไม่มีความลำเอียง เช่น รูปแบบของมิเชล สคริฟเวน

๒.๓ รูปแบบการประเมินหลักสูตรยึดหลักเกณฑ์เป็นหลัก (Criterion Model) เป็น รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินคุณค่าของหลักสูตร เช่น รูปแบบการประเมินของ สเตค (Stake) เป็นการบรรยายและตัดสินคุณค่าโปรแกรมการศึกษา ซึ่งเป็นการบรรยายสิ่งที่ถูกประเมิน โดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินคุณค่า

๒.๔ รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision Model) เป็นรูปแบบที่เน้นการทำงานอย่างมีระบบเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง เช่น รูปแบบการประเมินแบบ CIPP เป็นการประเมินหลักสูตร ๔ ด้าน คือ ประเมินบริบท ประเมินปัจจัยตัวป้อน ประเมินกระบวนการ และประเมินผลผลิต

สรุปว่า การประเมินหลักสูตร เป็นการตรวจสอบคุณภาพของเอกสาร โครงร่าง หลักสูตร เพื่อหาว่าส่วนใดของเอกสารหลักสูตรมีความสมบูรณ์ ชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องหรือ ส่วนใดมีความบกพร่องไม่ชัดเจน ไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้อง การประเมินอาจทำได้ ๒ รูปแบบ คือ การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินในระหว่างหรือหลังการใช้หลักสูตร ซึ่งสามารถทำการประเมินเอกสารหลักสูตรหรือตรวจสอบได้โดยคณะกรรมการร่างหลักสูตร หรือ โดยผู้เชี่ยวชาญหรือการจัดสัมมนาเพื่อฟังความคิดเห็น นำไปปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้สมบูรณ์

๗. ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตรแต่ละกลุ่มวิชานั้นจะประกอบด้วยบุคคลสำคัญ ๆ หลายฝ่าย ซึ่งนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรทั้งในประเทศและต่างประเทศมีความเห็นสอดคล้องกันว่าผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรควรประกอบด้วยบุคคล ดังนี้

สังัด อุทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๑๕๒) กล่าวว่าผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่

๑. กลุ่มของนักพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชา ครู นักเรียน นักพัฒนาหลักสูตรและนักวัดผลการศึกษา

๒. กลุ่มของผู้ให้คำแนะนำและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์

๓. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของสังคม ได้แก่ ผู้เขียนหนังสือ บุคคลที่ทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ผู้แทนราษฎร ประชาชนทั่วไป ผู้ปกครอง นักเรียน

๔. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน ได้แก่ ผู้เรียนและนักแนะแนวการศึกษา

กรมสามัญศึกษา (ม.ป.ป. : ๓๓) กล่าวว่าผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่

๑. คณะครูในสถานศึกษา

๒. คณะผู้บริหาร

๓. นักเรียนและศิษย์เก่า

๔. ชุมชนและท้องถิ่น

๕. นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักธุรกิจและตัวแทนชุมชนหรือท้องถิ่น

สรุปว่า ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียนและศิษย์เก่า ผู้แทนของชุมชนหรือท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

๑. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔

ลักษณะของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ (กรมวิชาการ ๒๕๕๕ : ๑๕) เป็นหลักสูตรที่มีลักษณะเป็นหลักสูตรมาตรฐาน(Standard-Based Curriculum) และมีลักษณะเป็นหลักสูตรสมรรถฐาน(Competency-Based Curriculum) กล่าวคือ หลักสูตรจะมีสาระการเรียนรู้ (Strand) เป็นกลุ่มเนื้อหาและทักษะที่ต้องสอน แต่ละสาระการเรียนรู้จะมีมาตรฐาน การเรียนรู้ (Standard) เป็นตัวกำหนด คุณภาพของการจัดการศึกษา แต่ละมาตรฐานการเรียนรู้มีมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น(Benchmark) เป็นสมรรถฐานที่ผู้เรียนเรียนจบการศึกษาแต่ละช่วงชั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถในการเรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

มาตรฐานการเรียนรู้จึงเป็นข้อกำหนดคุณลักษณะและความสามารถของผู้เรียนที่ครูจะจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและความสามารถดังกล่าว ส่วนมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น กำหนดสาระการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานเนื้อหา(Content Standard) ซึ่งส่วนมากจะเขียนเป็นความคิดรวบยอด กำหนดเนื้อหาการสอนและมาตรฐานการปฏิบัติ(Performance Standard) กำหนดคุณสมบัติที่เป็นความสามารถการปฏิบัติงานและคุณธรรม จริยธรรม มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นจะกำหนดความรู้ หลักการให้เกิดความคิดระดับสูง มีทักษะและกระบวนการ และมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ซึ่งครูจะนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ในห้องเรียนสู่ชีวิตจริงและสู่สังคมภายนอกและเป็นแนวทางการประเมินผล เพื่อพิจารณาความสำเร็จของผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ ในชั้น ป.๑ ป.๔ และ ม.๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๗ ในชั้น ป.๑ ป.๒ ม.๑ ม.๒ และ ม.๔ ม.๕ และปีการศึกษา ๒๕๕๘ ให้ใช้ทุกชั้นเรียน

รายละเอียดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

หลักการ

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

๑. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความ เป็นสากล
๒. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
๓. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

๔. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้

๕. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไปนี้

๑. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
๒. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนรักการอ่านรักการเขียนและรักการค้นคว้า
๓. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิดวิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
๔. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
๕. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
๖. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
๗. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
๘. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลป วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
๙. รักประเทศไทยและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้างหลักสูตร

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

๑. ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น ๔ ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓

ช่วงชั้นที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖

ช่วงชั้นที่ ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖

๒. สาระการเรียนรู้ กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น ๘ กลุ่ม ดังนี้

๑. ภาษาไทย
๒. คณิตศาสตร์
๓. วิทยาศาสตร์
๔. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
๕. สุขศึกษาและพลศึกษา
๖. ศิลปะ
๗. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
๘. ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่ม จัดเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและกลยุทธ์ในการแก้ปัญหา และวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เรื่องสิ่งแวดล้อมกำหนดสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมกลุ่มศึกษาและพลศึกษา สำหรับกลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

๓. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ สาระ การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด

๔. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและ ค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งกำหนดเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ประถมศึกษาปีที่ ๓ ประถมศึกษาปีที่ ๖ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

๕. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาเรียนในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ มีเวลาเรียนประมาณปีละ ๘๐๐-๑๐๐๐ ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ ๔-๕ ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ มีเวลาเรียนประมาณปีละ ๘๐๐-๑๐๐๐ ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ ๔-๕ ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ มีเวลาเรียนประมาณปีละ ๑๐๐๐-๑๒๐๐ ชั่วโมงโดยเฉลี่ยวันละ ๖ ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ มีเวลาเรียนประมาณปีละ ๑๐๐๐-๑๒๐๐ ชั่วโมงโดยเฉลี่ยวันละ ๖ ชั่วโมง

การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ สำหรับผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกกระบบ

และการศึกษาตามอัธยาศัย หลักสูตรจะกำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้าง มาตรฐานการเรียนรู้ที่แสดงคุณภาพผู้เรียนเมื่อเรียนจบ ๑๒ ปี สถานศึกษาต้องนำโครงสร้างดังกล่าว นี้ ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาโดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษ์ณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มสาระให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบ ๘ กลุ่มในทุกช่วงชั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษาภาคบังคับ คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ จัดหลักสูตรเป็นรายปี และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ จัดเป็นหน่วยกิต

การจัดการเรียนรู้

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความ สามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้ รูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้

วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ต้องนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไป สอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดได้หลายลักษณะ ได้แก่ การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว การบูรณาการแบบคู่ขนาน การบูรณาการแบบสหวิทยาการและ การ

บูรณาการแบบโครงการ

แนวการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น

ช่วงชั้นที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ การจัดการเรียนรู้สนองต่อความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีความสนุกสนาน เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ ทักษะพื้นฐานการติดต่อสื่อสารในการคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ และพัฒนาลักษณะนิสัยและสุนทรียภาพ

ช่วงชั้นที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ การจัดการเรียนรู้มีลักษณะคล้ายกับช่วงชั้นที่ ๑ แต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ มุ่งเน้นทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม การสอนแบบบูรณาการ โครงการ เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด การค้นคว้า แสวงหาความรู้ สร้าง ความรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างสรรค์ผลงานแล้วนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

ช่วงชั้นที่ ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มี
หลักการ ทฤษฎีที่ยาก ซับซ้อน อาจจัดแยกเฉพาะและควรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน
มากขึ้น เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเข้าใจ และรู้จักตนเองในด้านความสามารถ ความถนัด
เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ สถานศึกษาต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ การจัดการเรียนรู้เริ่มเน้นเข้าสู่เฉพาะทางมากขึ้น
มุ่งเน้นความสามารถ ความคิดระดับสูง ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน ทั้งในด้านอาชีพ
การศึกษาเฉพาะทาง ตลอดจนการศึกษาต่อ

สำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ยืดหยุ่นวิธีการจัดการ
เรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมกับผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการของท้องถิ่น

สื่อการเรียนรู้

หลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
ตลอดชีวิตและใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน
ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จากสื่อ
การเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน และ
แหล่งอื่น ๆ ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลายทั้ง
สื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมี
คุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจง่ายและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการ
แสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลา

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาจะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติ
ในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติ
ร่วมกัน และเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและ
ประเมินผลทั้ง ๓ ระดับ คือ การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน การประเมินผลระดับสถานศึกษา
และการประเมินคุณภาพระดับชาติ

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลา ๑๒ ปี ผู้เรียนสามารถ
จบการศึกษาได้ ๒ ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ถือว่าจบการศึกษาระดับบังคับ และจบชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ ๖ ซึ่งถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒. หลักสูตรสถานศึกษา

๒.๑ ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (๒๕๔๕ จ : ๕) ได้กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้บุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นตอนของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียน นำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

๒.๒ จุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ(๒๕๔๕ จ : ๕) ได้กล่าวว่า จุดหมายที่สำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่

๑. พัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุข สร้างความมั่นใจและให้กำลังใจในการเรียนรู้และเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา
๒. ส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรมสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและอิสระ รับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม เข้าใจและยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงอยู่

๒.๓ แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องนอกสถานศึกษา เพื่อระดมความคิด ประสานกรรมมาใช้ในการกำหนดหลักสูตรและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของการศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

๒.๓.๑ หลักสูตรสถานศึกษาต้องเชื่อมโยงกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ส่วนสำคัญที่ต้องเชื่อมโยง คือ มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวเป็นคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียนทั่วประเทศ หลังจากที่ยุทธศาสตร์ศึกษาแต่ละช่วงชั้นหรือจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒.๓.๒ หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ต้องตอบสนองต่อความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน ความแตกต่างของแต่ละบุคคลเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาถึงขีดสูงสุด

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา ม.ป.ป.: ๓๖ - ๕๐, กรมวิชาการ ๒๕๔๕ ก : ๓๑ - ๓๔)

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร

คณะกรรมการควรประกอบด้วย ตัวแทนชุมชนหรือท้องถิ่น นักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ต่าง ๆ ตัวแทนศิษย์เก่า ตัวแทนฝ่ายบริหาร ตัวแทน ผู้ปกครอง

๒. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เข้าใจกรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการและสาระของหลักสูตร

๒.๒ การประเมินสภาพ ปัญหา และความต้องการจำเป็นของชุมชน สถานศึกษา แนวโน้มการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมรอบ ๆ เพื่อให้ ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สถานศึกษาจะต้องนำไปพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นของชุมชนและสถานศึกษา

๓. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย

หลักสูตรสถานศึกษา นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ กำหนดเป็นวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของสถานศึกษา

๔. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษาและชุมชนร่วมกันกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

๕. กำหนดโครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ครบ ๘ กลุ่ม สาระรายปีหรือรายภาค ทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเพิ่มเติมตาม ความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เวลาแต่ละ กลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายปีหรือรายภาค

๖. จัดทำสาระของหลักสูตร

๖.๑ กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จาก มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

๖.๒ กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ใน ๖.๑ ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของ ท้องถิ่นและชุมชน

๖.๓ กำหนดเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิต ช่วงชั้น ป.๑-๓ ป.๔-๖ และ ม.๑ - ๓ กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปีและกำหนดจำนวนคาบเวลาเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ สำหรับช่วงชั้น ม.๔-๖ กำหนดสาระการเรียนรู้เป็น รายภาค และกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้

๖.๔ จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิต ตามข้อ ๖.๑, ๖.๒, ๖.๓ มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชาโดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต มาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้รายวิชานั้น ๆ ซึ่งสามารถเขียนคำอธิบายรายวิชาได้หลาย รูปแบบ เช่น

รูปแบบที่ ๑ เขียนเป็นความเรียงเสนอภาพรวมของผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ทั้ง ๓ ด้าน

รูปแบบที่ ๒ เขียนแยกเป็น ๒ ส่วน คือ (๑) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เขียน เป็นความเรียง สรุปภาพรวมของผลการเรียนรู้ทั้ง ๓ ด้าน (๒) สาระการเรียนรู้ เขียนเป็นความเรียง ของขอบข่ายเนื้อหา

รูปแบบที่ ๓ เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ (๑) ขอบข่าย กิจกรรมที่กำหนดกว้าง ๆ สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ของรายวิชา (๒) ขอบข่ายเนื้อหาที่สอดคล้อง กับสาระการเรียนรู้ของรายวิชา (๓) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างกว้าง ๆ

รูปแบบที่ ๔ เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย ๔ ส่วน คือ (๑) จุดประสงค์ของรายวิชาที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้รายวิชา (๒) ขอบข่ายสาระการเรียนรู้

(๓) กิจกรรมการเรียนรู้ (๔) วิธีการวัดและประเมินผล

รูปแบบที่ ๕ เขียนแยกเป็น ๒ ส่วน ประกอบด้วย (๑) ผลการเรียนรู้ เขียนให้ครอบคลุมทั้ง ๓ ด้าน เป็นข้อ ๆ โดยไม่แยกด้าน (๒) สาระการเรียนรู้ เขียนเป็นข้อ ๆ

๖.๕ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อย ๆ เพื่อสะดวกในการจัดการเรียนรู้และ ผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกรายวิชา

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดย การปฏิบัติโครงการอย่างน้อย ๑ โครงการ

๖.๖ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปีหรือรายภาคและหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

๗. การจัดการเรียนรู้

การเรียนรู้ในสาระต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นควรใช้รูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้

๘. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

หลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิตและใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จากสื่อ การเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน และ แหล่งอื่น ๆ ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลายทั้ง สื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมี คุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจง่ายและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการ แสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้การใช้สื่อการ เรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินการ ดังนี้

- ๘.๑ จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
- ๘.๒ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการ เรียนรู้ของผู้เรียน
- ๘.๓ จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนและ สำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
- ๘.๔ ศึกษาวิธีการเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม หลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่าง ระหว่างบุคคลของผู้เรียน
- ๘.๕ ศึกษาวิธีวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้น เองและที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมิน สื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่ นั้น อย่างสม่ำเสมอ
- ๘.๖ จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพใน สถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อ การเรียนรู้
- ๘.๗ จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่าง สถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น
- ๘.๘ จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และ การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

๙. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาจะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินผลทั้ง ๓ ระดับ คือ (๑) การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน (๒) การประเมินผลระดับสถานศึกษา (๓) การประเมินคุณภาพระดับชาติ

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลา ๑๒ ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ ๒ ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ซึ่งถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้เรียนผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้นตามเกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ ๑, ๒ และ ๓ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ (จบการศึกษาภาคบังคับ)

๑. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๒. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๓. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๔. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ (จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

๑. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่ม และได้หน่วยกิตครบตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๒. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๓. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๔. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๑๐. กำกับ ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุง

สถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบประเมินผลการใช้หลักสูตรเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่นต้องสามารถพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นไปตามแนวคิดของหลักสูตรต้องทำให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีความก้าวหน้าในอาชีพและดำรงชีพอย่างมีความสุข

๑๑. การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษา ควรมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ (กรมวิชาการ ๒๕๔๕ จ : ๕)

๑. วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย
๒. คุณภาพผู้เรียน
๓. โครงสร้างหลักสูตร
๔. รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ (สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้)
๕. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
๖. การจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ (สื่อและแหล่งการเรียนรู้)
๗. การวัดและประเมินผล
๘. การบริหารจัดการหลักสูตร (งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์และบุคลากร อื่น ๆ)

ทั้งนี้ สถานศึกษาอาจกำหนดหัวข้อเพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลงได้ตามจำเป็นและความเหมาะสม

๓. การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

๓.๑ ความสำคัญของภาษาไทย

ภาษามีความสำคัญต่อมนุษย์ ทุกชาติทุกภาษา เพราะมนุษย์ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารใช้แสดงออกทางความรู้สึกนึกคิด และถ่ายทอดทางวัฒนธรรมต่าง ๆ สำหรับภาษาไทยนั้นมียุคคุณค่าและความสำคัญต่อคนไทยมาก ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นคนไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมการงานและดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่าง

สันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด วิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ภาษาไทยยังเป็นสื่อที่แสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้าน วัฒนธรรม ประเพณี ชีวทัศน์ โลกทัศน์ และสุนทรียภาพ โดยบันทึกไว้เป็นวรรณคดีและวรรณกรรม อันล้ำค่า ภาษาไทยจึงเป็นสมบัติของชาติที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทย ตลอดไป

ดังนั้น ภาษาไทยจึงมีความสำคัญ จำเป็นที่คนไทยทุกคนจะต้องศึกษาและฝึกฝนจน เกิดทักษะ ซึ่งกล่าวโดยสรุปภาษาไทยมีความสำคัญ ดังนี้ (ทัศนีย์ ศุภเมธี ๒๕๔๒ : ๒-๓ และกรม วิชาการ ๒๕๔๕ ง : ๓-๖)

๑. เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เราใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และ ความต้องการ ไปสู่ผู้อื่นด้วยการพูดและการเขียน และใช้ภาษาทำความเข้าใจเรื่องราว ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ของผู้อื่นด้วยการอ่าน การฟังและการดู

๒. เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้และประสบการณ์โดยการฟัง การอ่าน และการดูจากบุคคล จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมรอบตัวจะใช้ภาษาช่วย พัฒนาสติปัญญา กระบวนการคิด การวิเคราะห์ การวิจัยจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ นอกจากนั้น การใช้ภาษาโดยการพูดและการเขียนเพื่อแสดงข้อมูลความรู้ และวิพากษ์วิจารณ์ ความคิดเห็นต่าง ๆ แลกเปลี่ยนกับผู้อื่น ทำให้เกิดความรู้และประสบการณ์ที่องงาม ทำให้เป็นผู้มีชีวทัศน์และ โลกทัศน์ ที่สอดคล้องกับยุคสมัย สามารถติดตามความเจริญก้าวหน้าของศาสตร์ต่าง ๆ และทำให้รู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ภาษาจึงเป็นเครื่องมือของการศึกษา ถ่ายทอด และสืบต่อวัฒนธรรมและค่านิยมที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติตาม

๓. เป็นเครื่องมือเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่มีสันติ สุขนั้น สมาชิกในสังคมจะต้องมีความเข้าใจอันดีต่อกัน มีความร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อพัฒนา สังคมให้มีความก้าวหน้าตามเป้าหมายร่วมกัน การใช้ภาษาไทยที่สื่อความหมายได้ชัดเจน ไม่กำกวม เยิ่นเย้อ จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน เกิดความร่วมมือของคนในสังคม ไม่สร้างปัญหาและความ แยกแยกในสังคม เมื่อคนในสังคมมีความเข้าใจที่ดีต่อกันย่อมก่อให้เกิดสันติสุขในสังคม

๔. เป็นเครื่องมือสร้างเอกภาพของชาติ สังคมจะเป็นปึกแผ่นมั่นคงและเจริญรุ่งเรืองก็ เพราะคนในสังคมรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีความรู้สึกผูกพันเป็นพวกพ้องกัน ภาษาไทย เป็นภาษาประจำชาติที่ใช้สื่อสารกันทำให้เกิดความสัมพันธ์ต่อกันและเกิดความผูกพันเป็นเชื้อชาติ

เดียวกัน ภาษาไทยทำให้เกิดความเป็นเอกภาพของชาติ เป็นพลังสำคัญทำให้คนไทยเกิดความ
ปรองดองและร่วมมือกันที่จะพัฒนาชาติไทยให้เจริญก้าวหน้ามั่นคงต่อไป

๕. เป็นเครื่องมือช่วยจรรโลงใจ โดยธรรมชาติมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัยต้องการได้รับความ
จรรโลงใจในชีวิตอยู่เสมอ เด็กเล็ก ๆ ต้องการฟังเสียงแห่งล่อม เมื่อโตขึ้นฟังเสียงเพลง ทั้งบทร้อง
และทำนองย่อมทำให้เกิดความสำราญใจ อ่านหรือฟังนิทาน นิยาย บทกวี สารคดี บันเทิงคดี
คำอวยพร สุภาษิตฯลฯ ซึ่งผู้ประพันธ์ได้สรรถ้อยคำอันประณีต ไพเราะ และมีข้อคิดที่ลึกซึ้งซึ่งเป็น
ภาษาเรียบง่ายให้เกิดความจรรโลงแก่ผู้อ่านและผู้ฟัง

ดังนั้น ภาษาไทยจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและความเป็นปึกแผ่นของสังคมไทย
คนไทยจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทย ต้องทำความเข้าใจและศึกษาหลักเกณฑ์
ทางภาษาและฝึกฝนให้เกิดทักษะ ฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเกิด
ประโยชน์แก่ตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

๓.๒ ธรรมชาติของภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นภาษาในตระกูลคำโดดและเป็นภาษาเรียงคำ คำในภาษาไทย
ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ และประกอบด้วยความหมายของคำ ถ้า
คำมีเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน ความหมายของคำก็เปลี่ยนแปลงไป เช่น ปา ป่า ป้า นอกจากนั้นคำใน
ภาษาไทยยังมีเสียงหนักเบา สั้นยาวต่างกัน เช่น คำว่า กระเช้า และเช้านี้ จะออกเสียงคำว่า เช้า
ต่างกัน ภาษาไทยยังมีระดับของภาษาต้องใช้ให้เหมาะแก่กาลเทศะและบุคคล และมีการ
เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เช่น แต่ก่อนเราใช้คำว่า หล่อน ในความหมายของผู้ถูกกล่าวถึง เป็น
สรรพนามบุรุษที่ ๓ ในเชิงยกย่อง แต่ในปัจจุบันคำว่า หล่อน ไม่ค่อยมีการใช้ และถ้าใช้ก็เป็นทำนอง
ดูหมิ่นเหยียดหยาม เป็นต้น ภาษาไทยยังมีคุณสมบัติ สำคัญ ๓ ประการ คือ ประการแรก คำที่ใช้
พูดประกอบด้วยเสียงและ ความหมาย ซึ่งมีการใช้ตามระบบ ระเบียบแบบแผนที่เป็นหลักเกณฑ์ทาง
ภาษา ประการที่สอง ภาษามีพลังทำให้ผู้อ่าน ผู้ฟังเกิดอารมณ์แห่งความชื่นชมหรือความเศร้าใจ
เพราะถ้อยคำที่ใช้ ประการที่สาม ภาษาเป็นการใช้สัญลักษณ์หรือสิ่งสมมุติร่วมกัน

๓.๓ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ภาษาเป็นวิชาทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้เพื่อการสื่อสาร การ
รับรู้เรื่องราว ความรู้และประสบการณ์ นอกจากนี้ ภาษายังมีส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระได้แก่ กฎเกณฑ์
ทางภาษาหรือหลักการใช้ภาษา ผู้ใช้ภาษาต้องเรียนรู้หลักภาษาและใช้ให้ถูกต้อง ส่วนวรรณคดีและ
วรรณกรรมเป็นส่วนองเนื้อหาที่ต้องสอนให้เกิดความซาบซึ้งและความภาคภูมิใจในสิ่งที่บรรพบุรุษ
สั่งสม สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ครูภาษาไทยนอกจากจะต้องเข้าใจความจริงข้างต้นแล้ว ต้องเรียนรู้

เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และการเชื่อมโยงเทคโนโลยี เพื่อการการค้นคว้า นำคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAD) มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ๆ ของโลกปัจจุบันและในอนาคตการเรียนรู้ทักษะทางภาษาจะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมในการเรียน แหล่งเรียนรู้ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ ผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง สามารถร่วมมือกันจัดให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้น การพัฒนาทักษะทางภาษาให้ ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

กล่าวโดยสรุป ก็คือ การสอนภาษาไทยควรประกอบด้วย

๑. การพัฒนาทักษะการคิด
๒. การพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร
๓. การพัฒนาการเรียนรู้หลักการทางภาษา
๔. การพัฒนาการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม
๕. การพัฒนาการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษา

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย ครูผู้สอนต้องศึกษาวิเคราะห์จุดหมายของหลักสูตร สารและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งเอกสารประกอบหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนต้องดำเนินการ ดังนี้

๑. เลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน โดยสามารถเลือกจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

๑.๑ การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นการจัดการประสบการณ์ตรงให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติเหมือนกับทำงานในชีวิตจริง ให้รู้วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ รู้จักวิธีการวางแผน คิดวิเคราะห์ ประเมินผลการปฏิบัติงานได้โดยตนเองและฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตาม ลักษณะของโครงงาน เป็นเรื่องของการศึกษาค้นคว้า ทดลอง ตรวจสอบสมมุติฐาน โดยอาศัยการศึกษาวเคราะห์ใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

๑.๒ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีการที่จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ได้ผลงาน ความรู้สึก และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ร่วมงาน ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนี้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ

๑.๓ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิด เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ฝึกให้ผู้เรียนได้คิด มีหลากหลายวิธี คือ การใช้คำถาม การตั้งคำถามโดยใช้หมวดคิด ๖ ไบ

๒. คิดค้นเทคนิคกลวิธีการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถคิดค้นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ และนำมาใช้ให้เหมาะกับความรู้ ความสามารถด้านเนื้อหาวิชา ความสนใจ และวัยของผู้เรียน ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น เวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน

๓. จัดกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถเลือกจัดกระบวนการเรียนรู้มาใช้ หรือปรับใช้ โดยคำนึงถึงสภาพและลักษณะของผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข กระบวนการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้กับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย (พวงเล็ก อุตรระ. ๒๕๓๕ : ๕๗) เช่น กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการสร้างเจตคติ กระบวนการสร้างค่านิยม กระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ กระบวนการเรียนภาษา เป็นต้น

๓.๔ แนวทางการบูรณาการการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

กรมวิชาการ (๒๕๔๕ ง : ๓๖) ได้กล่าวว่า การบูรณาการ หมายถึง การทำให้สมบูรณ์ เป็นการนำเนื้อหาที่เป็นหน่วยย่อยหรือทักษะย่อยมาสัมพันธ์กันให้กลมกลืนเป็นองค์รวมมีความครบถ้วนสมบูรณ์ การบูรณาการในการสอนภาษาไทย หมายถึง การสอนให้สัมพันธ์ทักษะกล่าวคือ สอนโดยฝึกทักษะการอ่าน การเขียน การฟัง การพูด การคิด ให้สัมพันธ์กันเป็นการสอนบูรณาการภายในกลุ่มวิชา

การบูรณาการ มีลักษณะที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. การบูรณาการความรู้กับทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้
๒. การบูรณาการทักษะใหญ่กับทักษะย่อยเป็นกระบวนการเรียนรู้
๓. การบูรณาการความรู้กับการปฏิบัติในชีวิตจริง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
๔. การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการ และ การแสวงหาคำตอบหรือแก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ การปฏิบัติทักษะต่าง ๆ และเจตคติ ตลอดจนวิสัยทัศน์ของผู้เรียนให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยอาจจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน ได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และการบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

๓.๕ คุณภาพของผู้เรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ กำหนดคุณภาพของผู้เรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เมื่อเรียนจบช่วงชั้น ที่ ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ดังนี้

๑. สามารถอ่านอย่างมีสมรรถภาพและอ่านได้เร็ว
๒. เข้าใจวงคำศัพท์ที่กว้างขึ้น สำนวนและโวหารที่ลึกซึ้ง แสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์ ประเมินค่าเรื่องที่อ่านอย่างมีเหตุผล
๓. เลือกอ่านหนังสือและสื่อสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้
๔. เขียนเรียงความย่อความจดหมายเขียนอธิบายเขียนชี้แจงรายงานเขียนแสดงความคิดเห็นแสดงการโต้แย้งและเขียนเชิงสร้างสรรค์
๕. สามารถสรุปความจับประเด็นสำคัญวิเคราะห์วินิจฉัยข้อเท็จจริงข้อคิดเห็นและจุดประสงค์ของเรื่องที่ฟังและดู
๖. รู้จักเลือกใช้ภาษาเรียบเรียงข้อความได้อย่างประณีตจัดลำดับความคิดขั้นตอนในการนำเสนอตามรูปแบบของงานเขียนประเภทต่าง ๆ
๗. พุดนำเสนอความรู้ความคิดการวิเคราะห์และการประเมินเรื่องราวต่าง ๆ พุดเชิญชวน อวยพร และพุดในโอกาสต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม
๘. เข้าใจธรรมชาติของภาษาและการนำภาษาต่างประเทศมาใช้ในภาษาไทย
๙. สามารถใช้ภาษาแสดงความคิดเห็นสร้างความเข้าใจ โน้มน้าวใจ ปฏิเสธเจรจาต่อรอง ด้วยภาษาและกิริยาที่สุภาพ
๑๐. ใช้ทักษะทางภาษาในการแสวงหาความรู้การทำงานและใช้ได้อย่างสร้างสรรค์ เป็นประโยชน์
๑๑. ใช้หลักการพินิจคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรม พิจารณาวรรณคดีและวรรณกรรมให้เห็นคุณค่าและนำไปประโยชน์ไปใช้ในชีวิต
๑๒. สามารถแต่งกาพย์ กลอนและโคลง
๑๓. สามารถร้องเล่น หรือถ่ายทอดเพลงพื้นบ้านและบทกล่อมเด็กในท้องถิ่น
๑๔. มีมารยาทการอ่าน การเขียน การฟัง การดูและการพุด มีนิสัยรักการอ่านและการเขียน

๓.๖ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

สาระ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ประกอบด้วย ๕ สาระ ดังนี้

สาระที่ ๑ : การอ่าน

สาระที่ ๒ : การเขียน

สาระที่ ๓ : การฟัง การดู และการพุด

สาระที่ ๔ : หลักการใช้ภาษา

สาระที่ ๕ : วรรณคดีและวรรณกรรม

สาระแต่ละสาระกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

สาระที่ ๑ : การอ่าน

มาตรฐาน ท ๑.๑ ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ ๒ : การเขียน

มาตรฐาน ๒.๑ ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ ๓ : การฟัง การดู การพูด

มาตรฐาน ท ๓.๑ สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ ๔ : หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท ๔.๑ เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท ๔.๒ สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ ๕ : วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท ๕.๑ เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

๓.๗ การวัดและประเมินผลการเรียนภาษาไทย

การวัดและการประเมินผล เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องดำเนินการวัดและประเมินผลควบคู่กันไป ครูผู้สอนต้องมีความรู้ และทำความเข้าใจเรื่องต่อไปนี้

๓.๗.๑ หลักการของการเรียนรู้ภาษา ผู้ปฏิบัติหน้าที่วัดผลการเรียนรู้ด้านภาษา จำเป็นต้องเข้าใจหลักการของการเรียนรู้ภาษาเพื่อเป็นพื้นฐานการดำเนินงาน ดังนี้

๑) ทักษะทางภาษาทั้งทักษะการฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียนมีความสำคัญเท่า ๆ กัน และทักษะเหล่านี้จะบูรณาการกัน ในการเรียนการสอนจะไม่แยกฝึกทักษะทีละอย่างจะต้องฝึกทักษะไปพร้อม ๆ กัน และทักษะทางภาษาทักษะหนึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาอื่น ๆ ด้วย

๒) ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาความสามารถทางภาษาพร้อมกับการพัฒนาความคิด เพราะภาษาเป็นสื่อของความคิด

๓) ผู้เรียนต้องเรียนรู้การใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนอย่างถูกต้องด้วยการฝึกการใช้ภาษา มิใช่เรียนรู้กฎเกณฑ์ทางภาษาเพียงอย่างเดียว

๔) ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาทักษะทางภาษาเท่ากัน แต่การพัฒนาทางภาษาจะไม่เท่ากันและวิธีการเรียนรู้จะต่างกัน

๕) หลักสูตรต้องให้ความสำคัญภูมิหลังของภาษาและการใช้ภาษาถิ่นเพื่อพัฒนาความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับภาษาไทยและกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนภาษาไทยด้วยความสุข

๖) ภาษาเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จะต้องใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและการแสวงหาความรู้ ดังนั้น ครูทุกคนไม่ว่าจะสอนวิชาใดก็ตามต้องใช้ภาษาที่เป็นแบบแผน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและต้องสอนการใช้ภาษาแก่ผู้เรียนด้วยเสมอ

๓.๗.๒ วิธีการวัดผลการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย (ทัศนีย์ ศุภเมธี ๒๕๔๒ : ๓๐๐-๓๐๓) การวัดผลการเรียนการสอนภาษาไทย จะต้องมุ่งวัดในสิ่งต่อไปนี้

๑) ทักษะ คือ วัดความชำนาญ ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา ทั้งทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการดู

๒) ความรู้ ความรู้ที่ต้องวัด คือ ความรู้ในเรื่องเนื้อหาวิชาที่เรียน ความรู้ในเชิงการใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือความหมายได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพเพียงใด ตลอดจนรู้รสของถ้อยคำ ความรู้เชิงวรรณคดี และหลักเกณฑ์ทางภาษา

๓) เจตคติ ได้แก่ ความนิยมชมชอบในการใช้ภาษา ความภาคภูมิใจในภาษาไทย ความชื่นชมในรสไพเราะของถ้อยคำ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

รัตนะ บัวสนธิ (๒๕๓๕) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง การวิจัยมีลักษณะเป็นการวิจัยและพัฒนาที่ประยุกต์ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ขั้นตอนการวิจัยมี ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ การวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีการเข้าไปอยู่ร่วมในชุมชน เพื่อศึกษาประมวลข้อมูลต่าง ๆ ขั้นตอนที่ ๒ การพัฒนา ใช้วิธีการวิเคราะห์หลักสูตรแม่บท และสนทนากลุ่มเพื่อประมวลข้อมูลนำมาพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร ขั้นตอนที่ ๓ การวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินหลักสูตร ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ เพื่อแก้ไขการใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นการประเมินผลขณะการใช้หลักสูตร ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรแม่บท (หลักสูตรประถมศึกษา ปี พ.ศ.๒๕๒๑ ฉบับแก้ไขปรับปรุง ปี พ.ศ.๒๕๓๓) ได้กำหนดแนวทางเปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตร และจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นชุมชน

มาเรียม นิลพันธ์ (๒๕๓๖) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการวิจัยวัฒนธรรม การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาหลักสูตรการวิจัยวัฒนธรรม โดยดำเนินการวิจัยในรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ การสำรวจข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างหลักสูตร ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ ๓ การทดลองใช้หลักสูตร โดยการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับผู้เข้ารับการอบรม ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินหลักสูตร โดยเป็นการประเมินในขณะที่ใช้หลักสูตรและการประเมินหลังการใช้หลักสูตร รวมทั้งผลกระทบของการใช้หลักสูตร ผลการพัฒนาหลักสูตรได้โครงสร้างหลักสูตรที่ประกอบด้วยหลักการของหลักสูตร จุดหมายหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรม การวัดและการประเมินผล

ทองสุข วันแสน (๒๕๓๖) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพการทอผ้ามัดหมี่ สำหรับประชาชนในชนบท จุดหมายเพื่อต้องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมให้ประชาชนในชนบทมีความรู้ ทักษะ และมีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพการทอผ้ามัดหมี่ ตลอดจนสามารถทอผ้ามัดหมี่ให้มีคุณภาพดีได้ วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น ๖ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกเป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาหลักสูตร ภาคสนาม ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการสร้างและพัฒนาโครงสร้าง

หลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ ๓ เป็นการประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ขั้นตอนที่ ๔ เป็นการปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นการนำข้อมูลและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญไปปรับปรุงหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขั้นตอนที่ ๕ เป็นการทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินหลักสูตรจากข้อมูลในสถานการณ์จริง และขั้นตอนที่ ๖ การปรับปรุงหลักสูตร หลังทดลองใช้หลักสูตร จากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่ก้าวทันการทอผ้ามัดไหมที่มี สำหรับประชาชนในชนบทให้มีคุณภาพดี สามารถนำไปใช้ได้จริง

ศุริยา เหมตะศิลป์ (๒๕๓๗) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้าง สมรรถภาพในการพัฒนาหลักสูตรแบบมีฐานมาจากระดับ โรงเรียน สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จุดหมายของการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพในการพัฒนาหลักสูตร แบบมีฐานมาจากระดับโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตร มี ๗ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ วิเคราะห์ข้อมูล พื้นฐาน ขั้นตอนที่ ๒ กำหนดจุดหมายของหลักสูตร ขั้นตอนที่ ๓ คัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ ประสบการณ์การเรียนรู้ ขั้นตอนที่ ๔ เสนอแนวทางในการใช้หลักสูตร ขั้นตอนที่ ๕ กำหนดมาตรการ ในการวัดและประเมินผล ขั้นตอนที่ ๖ ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ขั้นตอนที่ ๗ ปรับปรุงแก้ไข หลักสูตรก่อนนำไปใช้ ผลการวิจัยได้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพในการพัฒนา หลักสูตรแบบมีฐานมาจากระดับ โรงเรียน สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความเหมาะสม สามารถนำมาใช้ได้

ชาติรี มณีโกศล (๒๕๓๘) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการวิจัยปฏิบัติการสำหรับครู ประถมศึกษา จุดหมายของการวิจัย เพื่อพัฒนาหลักสูตรการวิจัยปฏิบัติการ สำหรับครูประถมศึกษา เป็นการวิจัยในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา ด้วยการนำกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบเอ็กต์นุกคูล มาประยุกต์ใช้กับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร โดยดำเนินการในลักษณะที่เป็นบันไดเวียน ทุกขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผล และการปฏิบัติซ้ำ การพัฒนา หลักสูตรมี ๕ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาสภาพการณ์ก่อนการพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ ๒ การพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร ขั้นตอนที่ ๓ การประเมินโครงสร้าง ขั้นตอนที่ ๔ การนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นตอนที่ ๕ การประเมินผลการทดลองใช้ ผลการวิจัยได้หลักสูตรการวิจัยปฏิบัติการสำหรับครู ประถมศึกษาที่มีความเหมาะสม สามารถนำมาใช้ได้

วิเชียร จันทะโชติ (๒๕๔๐) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการป้องกันยาเสพติดสำหรับ นักศึกษาอุตสาหกรรมศึกษา สถาบันราชภัฏอุดรธานี การพัฒนาหลักสูตรมีองค์ประกอบ คือ ชื่อหลักสูตร หลักการและเหตุผล จุดหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาวิชา กิจกรรม สื่อ การวัดและประเมินผล

พรชัย หนูแก้ว (๒๕๔๑) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา การพัฒนาหลักสูตรทำตามรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา มี ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ ๒ การร่างหลักสูตร ขั้นตอนที่ ๓ การทดลองใช้หลักสูตร นำโครงร่างหลักสูตรที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินและการปรับปรุงหลักสูตร เป็นการหาประสิทธิภาพของหลักสูตรหลังจากที่นำไปทดลองใช้แล้ว พบว่าได้มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานแล้วใช้เทคนิคเดลฟายเพื่อรวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง นำเอาผลสรุปของข้อมูลพื้นฐานมากำหนดเป็นโครงร่างหลักสูตร หลังจากเขียนโครงร่างหลักสูตรแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินหาค่าความเหมาะสมและความสอดคล้อง

สุนีย์ ละกำป็น (๒๕๔๑) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเอง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๕ เป็นการวิจัยและพัฒนาที่เน้นการปฏิบัติการแบบร่วมมือ มีจุดหมายเพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเอง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๕ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีการดูแลตนเอง การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่พัฒนารูปแบบกิจกรรม โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้ ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษา สำรวจ สภาพปัญหาและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของ นักเรียน ขั้นตอนที่ ๒ พัฒนาโครงร่างรูปแบบกิจกรรม ขั้นตอนที่ ๓ ปฏิบัติตามรูปแบบกิจกรรม ขั้นตอนที่ ๔ นำผลการศึกษาทั้งหมดสะท้อนกลับสู่การพัฒนาปรับปรุงแก้ไขโครงร่างรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเองให้มีความสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมหลักสูตรในระดับประถมศึกษาได้

กฤษณีย์ อุทุมพร (๒๕๔๑) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสร้างเครื่องมือสอบมาตรฐานฝีมือนักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช ๒๕๓๘ ระบบทวิภาคี จุดหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสร้างเครื่องมือสอบมาตรฐานฝีมือนักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๒๕๓๘ ระบบทวิภาคี และประเมินผลหลักสูตรดังกล่าว ดำเนินการตามวิธีวิจัยและพัฒนา ๔ ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ ๑ เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างหลักสูตร โดยกำหนดโครงร่างหลักสูตร ขั้นตอนที่ ๓ การทดลองใช้หลักสูตร ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินผลหลักสูตรตามรูปแบบของซิป ๔ ด้าน

อัญชลี จันทาโก (๒๕๔๒) ได้วิจัยเรื่องการสร้างหลักสูตรสำหรับให้คำปรึกษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี มีจุดหมายเพื่อสร้างหลักสูตรสำหรับให้คำปรึกษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี โดยประยุกต์แนวทางการให้คำปรึกษา การเผชิญความเครียด การปรับตัว และการพัฒนาหลักสูตร เป็นฐานในการสร้างหลักสูตร ขั้นตอนการสร้างหลักสูตรประกอบด้วย ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับ

การสร้างหลักสูตร ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างหลักสูตรสำหรับให้คำปรึกษาผู้คิดเชื่อ ขั้นตอนที่ ๓ การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินหลักสูตร ผลการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ พบว่าผู้คิดเชื่อรายใหม่ สามารถเผชิญความเครียดและปรับตัวต่อการคิดเชื่อได้ในระดับพอใช้

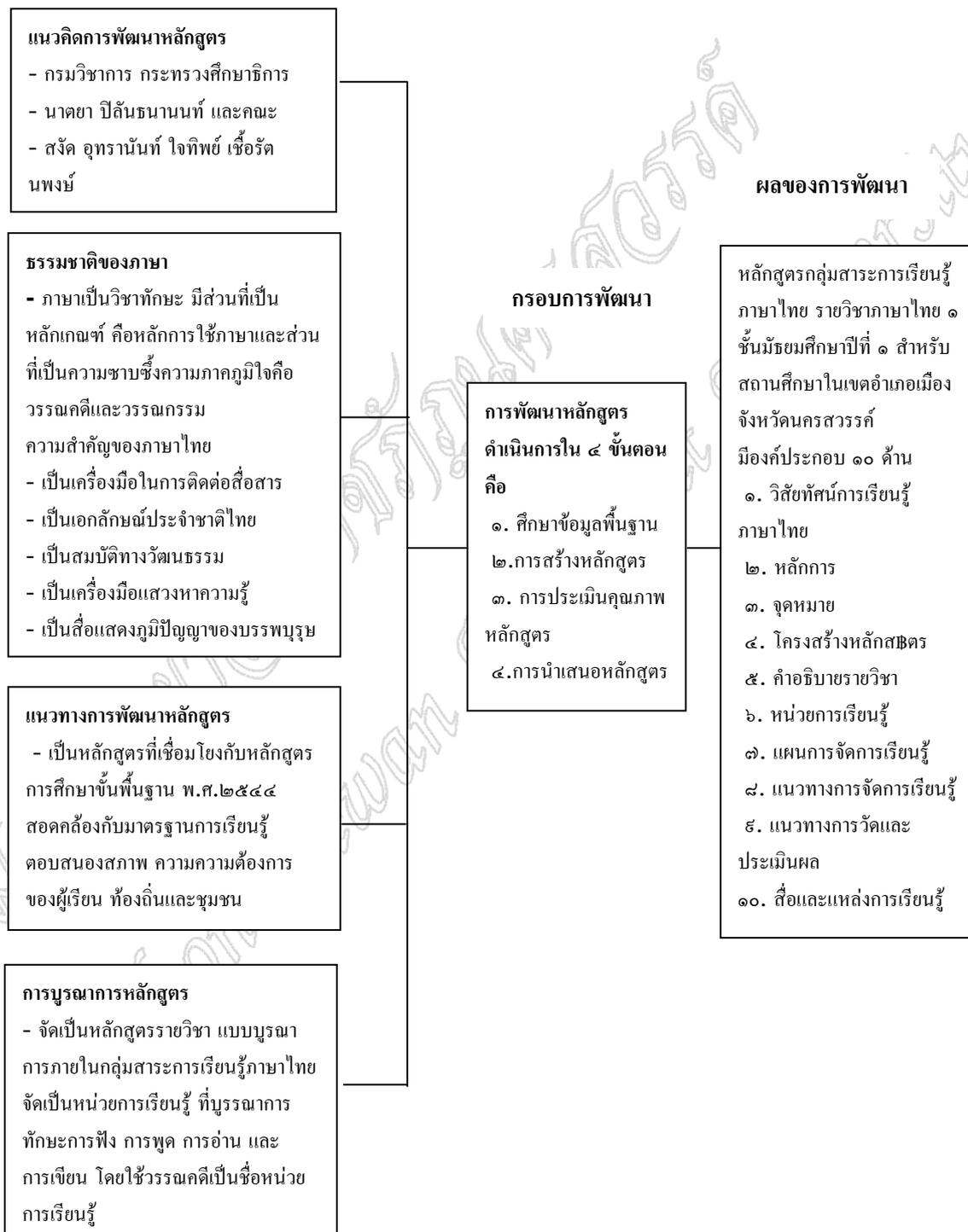
วิจิตรพร หล่อสุวรรณกุล (๒๕๔๔) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะการคิด อย่างมีวิจารณญาณในกระบวนการพยาบาลมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างหลักสูตรเสริม ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ ประสิทธิภาพของหลักสูตร ขั้นตอนที่ ๔ การปรับปรุงแก้ไข ผลการวิจัยพบว่า การนำข้อมูล พื้นฐาน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตร ซึ่ง ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเสริม วัตถุประสงค์ โครงสร้างและการประเมิน โครงร่างหลักสูตรเสริม

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย รายวิชาภาษาไทย ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ สำหรับสถานศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษา แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของกรมวิชาการ สงัด อุทรานันท์ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ วัฒนาพร ระงับ ทุกษ์ นาดยา ปิณฑานันท์และคณะ ศึกษาธรรมชาติของภาษา ความสำคัญของภาษาไทย แนวทางการพัฒนาหลักสูตร และการบูรณาการหลักสูตร จัดทำโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย รายวิชาภาษาไทย ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักสูตร ๑๐ ด้าน คือ

- (๑) วัตถุประสงค์การเรียนรู้การสอนภาษาไทย (๒) หลักการ (๓) จุดหมาย (๔) โครงสร้างหลักสูตร
- (๕) คำอธิบายรายวิชา (๖) หน่วยการเรียนรู้ (๗) แผนการจัดการเรียนรู้ (๘) แนวทางการจัดการเรียนรู้
- (๙) แนวทางการวัดและประเมินผล (๑๐) สื่อและแหล่งเรียนรู้

แนวคิด/ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร

ภาพที่ ๒.๑ กรอบความคิดการวิจัย